
האוניברסיטה העברית בירושלים

סילבוס

הערכת תכניות חברתיות - 3149

תאריך עדכון אחרון 13-02-2023

נקודות זכות באוניברסיטה העברית: 2

תואר: מוסמך

היחידה האקדמית שאחראית על הקורס: ניהול מלכ"רים וארגונים קהילתיים

השנה הראשונה בתואר בה ניתן ללמוד את הקורס: 0

סמסטר: סמסטר ב'

שפת ההוראה: עברית

קמפוס: הר הצופים

מורה אחראי על הקורס (רכז): ד"ר יובל אופק

דוא"ל של המורה האחראי על הקורס: yuvalofek@poli.haifa.ac.il

שעות קבלה של רכז הקורס:

מורי הקורס:

תאור כללי של הקורס:

רקע

אחת התופעות הבולטות והחשובות בחברה במדינות OECD בכלל ובישראל בפרט, היא התפתחות של תכניות חברתיות בקנה מידה משמעותי. תכניות אלה מוטמעות על ידי מגוון גופים, שהמובילים בהם הם מלכ"רים (מוסדות ללא כוונות רווח) ומגזר ציבורי. בכלל המגזרים, תכניות חברתיות מתאפיינות בתהליכי שינוי, למידה, הערכה, אינטראקציה עם הסביבה וארגונים נוספים, מאבקי כוח, צורך להניע עובדים ועוד. בנוסף, הסביבה מאופיינת בתהליכי ההפרטה של שירותים חברתיים ומיקור חוץ, מדיניות צמצום, מורכבות תהליכים ניהוליים, ותחרותיות בגיוס משאבים. בשל כך, עלתה חשיבותם של תהליכי הערכה ותוצריהם. ראשית, הערכה נדרשת כיום, יותר מבעבר, כדי להתמודד עם סביבה מורכבת ודינאמית ועם דרישות ניהוליות מודרניות, כגון: ניהול מבוסס תוצאות, תכנון אסטרטגי ולמידה ארגונית. שנית, עם התגברות התחרותיות בגיוס המשאבים, הערכה נדרשת לצורך מענה על דרישות אחריות דיווח פנימית וחיצונית, ולצורך התייעלות ארגונית. כיום, תורמים רבים אינם מסתפקים במדידה מסורתית של תכניות חברתיות, ומבקשים שימוש בטכניקות הערכה מתקדמות כדי להראות שיפור, יעילות, אפקטיביות, רלוונטיות וקיימות של פרויקטים ותכניות.

אודות הקורס

אל מול סביבה משתנה, דינאמית ומורכבת, קורס זה מציע תשתית לחשיבה תיאורטית ויישומית מתקדמת בנושאי הערכת תכניות חברתיות. הקורס מתכתב עם מרבית הקורסים הנלמדים בתואר זה, שכן הוא מהווה המשך לתורות ניהול שונות ולשיטות תכנון פרויקטים והטמעתם בשטח. הסטודנטים ילמדו כיצד להעריך אפקטיביות, יעילות, רלוונטיות וקיימות של תכניות חברתיות בישראל, בדגש על אלה המוטמעות על ידי מלכ"רים. לשם כך, נלמד להשתמש בגישות הערכה ומדידה מגוונות, להתאימן לסוגי פרויקטים שונים ולשלבן במידת הצורך. בנוסף, נלמד כיצד ניתן לאסוף מידע הערכה באופן פרקטי ולהתגבר על קשיים ארגוניים הכרוכים בכך. נשים דגש על האופן בו ניתן לשלב הערכת תכניות עם מערכי מדידה קיימים, בניית מערכות הערכה המתאימות לסוגי ארגונים שונים ולמגבלות תקציב שונות, וייצור מידע הערכה שיוביל לשיפור, למידה, הפקת לקחים, שקיפות ולקידוח אחריות. בסיום הקורס יהיו הסטודנטים מסוגלים להתאים מערכת הערכה לתכניות חברתיות באמצעות הערכה חיצונית ופנימית, ואף לקחת חלק פעיל בהערכת תכניות.

מטרות הקורס:

הסטודנטים ילמדו להשתמש בגישות הערכה ומדידה מגוונות, להתאימן לסוגי פרויקטים שונים ולשלבן במידת הצורך. בנוסף, נלמד כיצד ניתן לאסוף מידע הערכה באופן פרקטי ולהתגבר על קשיים ארגוניים הכרוכים בכך. נשים דגש על האופן בו ניתן לשלב הערכת תכניות עם מערכי מדידה קיימים, בניית מערכות הערכה המתאימות לסוגי ארגונים שונים ולמגבלות תקציב שונות, וייצור מידע הערכה שיוביל לשיפור, למידה, הפקת לקחים, שקיפות ולקידוח אחריות.

תוצרי למידה

בסיום של קורס זה, סטודנטים יהיו מסוגלים:

בסיום הקורס יהיו הסטודנטים מסוגלים להתאים מערכת הערכה לתכניות חברתיות באמצעות הערכה חיצונית ופנימית, ואף לקחת חלק פעיל בהערכת מלכ"רים.

בסיום הקורס הסטודנטים:

1. יבינו את חשיבות ההערכה

2. יפתחו חשיבה הערכית
3. ידעו מה ניתן להעריך, מתי, למה, על ידי מי וכדומה
4. יכירו את האתגרים בהערכה וסיכונים
5. יהיו מסוגלים לנהל הערכה חיצונית
6. יהיו מסוגלים לקדם הערכה פנימית
7. ידעו לקדם שימוש בממצאי הערכה
8. יהיו מסוגלים לשפוט איכות הערכות

דרישות נוכחות (%) :
100%

שיטת ההוראה בקורס: הרצאה

רשימת נושאים / תכנית הלימודים בקורס:

1. למה להעריך? מונחים, רקע ותפקיד ההערכה
2. שיפור או אחריות? בעיות ואתגרים בהערכת תכניות חברתיות
3. מתחילים: תכנון הערכה, הצעה ושילוב ראשוני
4. הערכה, מחקר ומה שביניהם
5. פותחים את הקופסא השחורה: שימוש במודל לוגי ותיאוריות שינוי
6. התמודדות עם סביבה מורכבת ומשתנה
7. איסוף מידע בשטח: לקחים ממצאות מורכבת
8. לא עשינו כלום בלי שימוש נכון: שימוש במידע הערכה
9. שיעור סיכום

חומר חובה לקריאה:

את חומר הקריאה בכל נושא יש לקרוא בסדר בו הוא מופיע, שכן הסילבוס נבנה באופן שכל פריט תומך בפריט הקריאה הקודם ומוסיף עליו נדבך חדש. המאמרים בסילבוס נגישים דרך מאגרי המידע של הספרייה. לפרקים הרלוונטיים מהספרים ניתן להגיע דרך אתר הקורס.

1. למה להעריך? מונחים, רקע ותפקיד ההערכה

Rossi, H. P., Lipsey, W.M., & Freeman E. H. (2004). *Evaluation: A systematic approach* (7th ed.). Thousand Oaks: Sage. pp 2-29.

Nielsen, S. B., & Ejler, N. (2008). *Improving performance? Exploring the complementarities between evaluation and performance management*. *Evaluation*, 14(2), 171-192.

Behn, R. D. (2003). *Why measure performance? Different purposes require different measures*. *Public Administration Review*, 63(5), 586-606.

2. שיפור או אחריות? בעיות ואתגרים בהערכת תכניות חברתיות

Van Thiel, S. & Leeuw, F. L. (2002). *The performance paradox in the public sector*. *Public Performance & Management Review*, 25(3), 267-281.

Regeer, B. J., de Wildt-Liesveld, R., van Mierlo, B., & Bunders, J. F. (2016). Exploring ways to reconcile accountability and learning in the evaluation of niche experiments. *Evaluation*, 22(1), 6-28.

להרחבה בנושא:

Benjamin L.M. (2008). Account space: How accountability requirements shape nonprofit practice. *Nonprofit Volunteer Sector*; 37(2):201-223.

3. מתחילים: תכנון הערכה, הצעה ושלבים ראשונים

ביקר, א', וברונר, ב' (2010). יסודות בהערכה משתפת מדריך מעודכן לארגונים ללא כוונת רווח ולשותפיהם להערכה. קיימבריג': קרן ברונר. [עמודים 1-8, 79-84]

Preskill, H., & Jones, N. (2009). *A practical guide for engaging stakeholders in developing evaluation questions*. New Jersey: Robert Wood Johnson Foundation

4. מחקר הערכה ומה שביניהם

לויין-רוזליס, מ'. (1998). הערכה ומחקר - האמנם חד הם? מגמות, לט (3). 303-319.

Rossi, H. P., Lipsey, W. M., & Freeman E. H. (2004). *Evaluation: A systematic approach* (7th ed.). Thousand Oaks: Sage. [pp. 265-300]

Song, M., & Herman, R. (2010). *Critical Issues and Common Pitfalls in Designing and Conducting Impact Studies in Education: Lessons Learned From the What Works Clearinghouse (Phase I)*. *Educational Evaluation and Policy Analysis*, 32(3), pp. 351-371.

5. פותחים את הקופסא השחורה: שימוש במודל לוגי ותיאוריות שינוי

אלסטר, ס', חביב, ג', צבע, י' (2015). פיתוח תפיסה ופרקטיקה של מדידה מתמשכת של תוצאות במערכות שירות: לקחים וקווים מנחים מהספרות. ירושלים: מאירס - ג'וינט - מכון ברוקדייל ומשרד הרווחה והשירותים החברתיים. [עמודים 7-35].

ביקר, א', וברונר, ב' (2010). יסודות בהערכה משתפת מדריך מעודכן לארגונים ללא כוונת רווח ולשותפיהם להערכה. קיימבריג': קרן ברונר. [עמודים 14-26 ; 102-108]

Stame, N. (2004). Theory-based evaluation and types of complexity. *Evaluation*, 10(1), 58-76.

Weiss, C.H. (1997). *Theory based evaluation: Past, present and future*. New Directions for Evaluation, 76, 41-55.

6. התמודדות עם סביבה מורכבת ומשתנה

Earl, S., Carden, F., & Smutylo, T. (2001). *Monitoring and evaluation planning focused on changes in partners: Facilitation manual*. Ottawa: International Development Research Center. [pp. 1-16]

Van Ongevalle, J., Huyse, H., Boutylkova, E., Maarse, A., & Temmink, C. (2014). *A practical guide for actor focused planning, monitoring and evaluation*. Leuven: HIVA.

Ambrose, K. & Roduner, D. (2009). *A conceptual fusion of the logical framework approach and outcome mapping*. OM Ideas Paper No. 1. Available at: <http://www.out-comemapping.ca/resource/om-ideas-1-a-conceptual-fusion-of-the-logical-framework-approach-and-outcome-mapping>

Ofek, Y. (2016). Matching evaluation approaches to levels of complexity. *Evaluation Review*, 40(1), 61-84.

7. איסוף מידע בשטח: לקחים ממציאות מורכבת
ביקר, א', וברונר, ב' (2010). יסודות בהערכה משתפת מדריך מעודכן לארגונים ללא כוונת רווח
ולשותפיהם להערכה. קיימברידג': קרן ברונר. [עמודים 70-78]
European Commission. (2006). *Methodological bases for evaluation. Evaluation
methods for the European Union's external assistance: Evaluation Tools*,
4.Luxemburg: European Commission. pp 9-15; 47-79.

חומר עזר:

אלסטר, ס', חביב, ג', צבע, י' (2015). פיתוח תפיסה ופרקטיקה של מדידה מתמשכת של תוצאות
במערכות שירות: לקחים וקווים מנחים מהספרות. ירושלים: מאירס - ג'וינט - מכון ברוקדייל ומשרד
הרווחה והשירותים החברתיים. [עמודים 35-40].

8. לא עשינו כלום בלי שימוש נכון: שימוש במידע הערכה במלכ"רים ובעסקים חברתיים
ביקר, א', וברונר, ב' (2010). יסודות בהערכה משתפת מדריך מעודכן לארגונים ללא כוונת רווח
ולשותפיהם להערכה. קיימברידג': קרן ברונר. [עמודים 85-93]
אלסטר, ס', חביב, ג', צבע, י' (2015). פיתוח תפיסה ופרקטיקה של מדידה מתמשכת של תוצאות
במערכות שירות: לקחים וקווים מנחים מהספרות. ירושלים: מאירס - ג'וינט - מכון ברוקדייל ומשרד
הרווחה והשירותים החברתיים. [עמודים 42-46].
Patton, M. Q. (2008). *Utilization-focused evaluation* (4th ed.). Thousand Oaks: Sage.
[pp 35-93]

Patton, M. Q. (2011). *Developmental Evaluation: Applying Complexity Concepts to
Enhance Innovation and Use*. New York: Guilford. [pp 36-52]
להרחבה בנושא:

Joint Committee on Standards for Educational Evaluation. (2011). *The Program
evaluation standards* (3rd ed.). Thousand Oaks: Sage.

9. שיעור סיכום

Stufflebeam, D. L. (1999). *Program evaluations metaevaluation checklist* (Based on
The Program Evaluation Standards). Michigan: Western Michigan University
Evaluation Center.

חומר לקריאה נוספת:

הערכת הקורס - הרכב הציון הסופי :

מבחן מסכם בכתב/בחינה בעל פה 0 %
הרצאה 0 %
השתתפות 0 %
הגשת עבודה 0 %
הגשת תרגילים 100 %
הגשת דו"חות 0 %
פרויקט מחקר 0 %

בחנים 0 %
אחר 0 %

מידע נוסף / הערות:
• נוכחות חובה

הרכב הציון:
- שלושה תרגילי הגשה (95%)

במהלך הקורס יינתנו שלושה תרגילי הגשה. התרגיל הראשון יינתן בסיום נושא 3, התרגיל השני יינתן בסיום נושא 6, והתרגיל השלישי יינתן בסיום נושא 7. יש להגיש תשובה בתיבת ההגשה בתוך שבוע מיום פרסום התרגיל.

בנוסף לשלושה תרגילים אלה, בשיעור האחרון של הקורס עליכם לענות על שאלה בנוגע לסרט אותו צילמתי כפאנל מרצים אורחים, שתתבקשו לראות בבית במסגרת נושא 8. משקל רכיב זה הינו 5% מהציון.